

אחרי שמוטטה את סוריה: איראן שואפת לרסק גם את ירדן וישראל

written by רות וסרמן לנדה | 12.04.2024

ישראל מתמודדת ב־זמנית עם מספר לא מועט של חזיתות, אך דווקא אלה שנראות לכאורה כשקטות יותר הן המדאיגות ביותר, ובראשן הזירה הירדנית. מאז היווסדה מורכבת הממלכה מאחוז גבוה של פלסטינים, חלקם אזרחי המדינה בעוד השאר נותרו בסטטוס "פליטים" כבר עשרות שנים. לכך התווספו בשנים האחרונות המוני פליטים סורים שברחו מהטבח שביצע בהם הנשיא הסורי בשאר אסד.

כל זאת, כשהמשטר ההאשמי השולט בירדן, שאינו פלסטיני, מבין היטב את הסכנות הטמונות בהרכב האוכלוסייה לשרידותו וליציבותו. את מה שנעשה כנגד ניסיון ההפיכה המכונה "ספטמבר השחור" ב-1970 ספק אם יוכל המשטר הנוכחי לשוב ולבצע, גם אם במחיר של הממלכה עצמה [1] הן בשל חולשת המשטר הנוכחי והן מפני שהמלכה הנוכחית פלסטינית.

חרף ההבנה הירדנית באשר לסכנה הפנימית הפוטנציאלית שאורבת מבית, נראה לעתים שהמשטר פועל כמעט בניגוד לאינטרסים שלו עצמו. ראשית, ירדן מתעקשת להמשיך ולדבוק בסילבוס מיושן, שמעודד שנאה ומסית את ההמון הירדני נגד ישראל והיהודים.

כל המבין במרחב הערבי יודע שהמסרים האנטישמיים הבוטים, שהפכו לחלק בלתי נפרד ממערכת הערכים של כל ירדני בעיקר נוכח החינוך המסיתי, אומנם מעודדים את ההמון לפרוק מתחים ותסכול מהמצב הכלכלי ומחולאי החברה בזעם כנגד "האויב הציוני" [2] אך כל הפגנה אלימה עלולה להפוך במהרה להתנגדות חריפה גם לשלטון עצמו. זה קרה לא אחת במצרים ואף בירדן.

יתרה מזאת, הרי שישראל וארה"ב הכרחיות להמשך שרידותו של המשטר הירדני, אם בסיוע כלכלי ואם בצבאי ו/או מודיעיני. הסתה כנגד ישראל וארה"ב מדרבנת את ההמון הירדני לתקוף את המשטר אם וכאשר הוא נוקט מדיניות המשקפת שיתוף פעולה עם אחת מהן, גם כששיתוף הפעולה הכרחי לביטחון הלאומי של הממלכה.

המלך התחיל להתעורר

וזה מביא אותי לנקודה השנייה [3] בכך שהמשטר משמר את מערכת החינוך המסיתה הזאת, הוא מחייב את עצמו לדבוק ברטוריקה אנטי־ישראלית חריפה, המנוגדת לעתים קרובות לאינטרס הביטחוני של ירדן. כך, כבר כמעט התרגלנו לשמוע, בכל שנה בתקופת חודש הרמדאן, בכירים ירדנים מתחרים עם חמאס בשאלה מי רדיקלי יותר בשנאתו אל "הישות הציונית", כדי להוכיח לציבור שלו עצמו שהוא אכן ראוי לו.

על פי המסורת המוסלמית, הופקדה בידי הממלכה ההאשמית בירדן האחריות לשמור על מסגד אל-אקצא בירושלים, נכס שהפך במרוצת השנים לכזה שטמון בו הפוטנציאל להלהיט את העולם המוסלמי כולו. לפיכך, "הבעלות" או "ההגנה" עליו נחשקות על ידי קבוצות רבות בעולם המוסלמי, המתחרות זו בזו על הכבוד הזה.

כך החלה בשנים האחרונות תנועת חמאס² בעידוד איראני³ לנסות "לתפוס בעלות" על המסגד, במטרה ליצור חוסר יציבות בקרב ערביי ישראל, ערביי מזרח ירושלים ומוסלמים במרחב הערבי. מדי רמדאן בשנים האחרונות, ככל שתנועת חמאס אימצה רטוריקה מסיתה כנגד ישראל, והאשימה אותה בניסיון לפגוע ו/או לכבוש את המסגד⁴ כך החריף המשטר הירדני את הטון כנגד ישראל במעין תחרות על אותה הבעלות.

במקביל לאמור לעיל, הרי שאיראן החלה לקדם, בשיטתיות ובסבלנות אין קץ החל מ-1979, את מדיניות ההשתלטות שלה⁵ ראשית על המרחב הערבי, ובשלב מאוחר יותר⁶ על המערב. זאת, תוך זריעת אי-יציבות וכאוס בכל מדינה שמתאפשר לה לעשות זאת, במטרה לזכות בדריסת רגל והשפעה ולהקים בה נוכחות צבאית כלשהי: לעתים בדמות מיליציות שיעיות ולעתים באמצעות פרוקסי ערבי מקומי.

כך היא מינפה את השליטה של חמאס ברצועת עזה החל מ-2006 כדי לבסס את מעמדה במרחב הדרומי של ישראל, ואף חיזקה את אחיזתה תוך תמיכה גם בג'יהאד האסלאמי ובקבוצות טרור נוספות. כך היא פעלה לאורך השנים גם ביהודה ושומרון באמצעות חיזוק חמאס וחתירת התנועה תחת שלטון אבו מאזן והרשות הפלסטינית, הדוגלת באידיאולוגיה חילונית המנוגדת לתפיסה הדתית של חמאס ותנועות אסלאמיות אחרות.

גם בלבנון חיזקה איראן את חמאס, מעל ומעבר לתמיכתה הבלתי מעוררת בחיזבאללה כעושה דברה במרחב. כל זאת, תוך ערעור לבנון במישור הכלכלי והמדיני עד היסוד. בסוריה העקובה מדם הקימה איראן צבא של מיליציות שיעיות, וכך פעלה גם בעיראק, שהפכה ברבות השנים⁷ ומאז נסיגתה של ארה"ב משם⁸ למעוז איראני על גבולותיה של ירדן הקטנה.

אך טהרן אינה מסתפקת בכל זה, וחותרת ליצור רצף טריטוריאלי במרחב כולו עד הגבול הירדני עם ישראל. כך, בשקט ובערמומיות, פועלת איראן לחיזוק גורמים רדיקליים בקרב הפלסטינים בירדן עצמה, ולחיזוק נוכחות חמאס בשטחה.

ערעור היציבות בממלכה נועד להחליש עוד יותר את השלטון במדינה, ולגרום בבוא העת להמוני פלסטינים לנהור לגבול ירדן-ישראל, 300 קילומטר אורכו, וזה כבר מצב שצה"ל יתקשה לעצור ללא סיוע משמעותי מצבא ירדן, שיתקשה אף הוא לעמוד במשימה. רק בשבועות האחרונים ממש החלה הממלכה "להתעורר" לכאורה, כאשר התבטא המלך בחריפות כנגד ניסיונות בוטים של תנועת חמאס "לערער את יציבות הממלכה", כדבריו.

"הנסיך השחור" מטהרן

כשישראל פגעה ממש לאחרונה במטרה איראנית מובהקת על אדמת סוריה, היא פגעה, למעשה, בתפיסת העולם של שליטי איראן, שלפיה היא תוכל להשתלט על המרחב כולו ועל המערב, באמצעות ניצול גורמים קיצוניים מקומיים, בלי לערב את אנשיה במערכה ותוך הרחקת הלחימה מאדמתה שלה. כל זאת, תוך שהיא ממשיכה כמעט ללא הפרעה בהצטיידות בנשק בלתי קונבנציונלי ובבניית יכולות גרעין למטרות צבאיות.

מעניין לציין שלא נשמעו גינויים חריפים מדי כנגד הפעולה הישראלית מצד מדינות ערביות רבות במרחב, דוגמת מצרים, ירדן, ערב הסעודית, איחוד האמירויות ועוד. שכן, כל אותן המדינות, חרף הרטוריקה הלא-קלה שלהן כנגד ישראל, מבינות היטב את גודל האתגר שמציבה איראן בפני האזור כולו. מי שממאן להבין אלו מדינות המערב, שהיותן דמוקרטיות הופכת אותן לפגיעות יותר בפני ניסיונות חדירה מצד גורמים עוינים, כגון פעילי ארגון האחים המוסלמים הסוני מחד ותאי חיזבאללה שיעיים מאידך.

ובינתיים, איראן לא עוצרת כלל מלעשות הכל, כולל הכל, כדי לערער את היציבות בתוך ישראל עצמה. היא מזהה את השסעים והקרעים הפוטנציאליים בחברה הישראלית, כמו שזיהתה קרעים דומים בכל המדינות האחרות שערערה ופירקה מבפנים, ונוקטת צעדים שלא היו מביישים את "הנסיך השחור" של מקיאווולי במטרה לשסות איש ברעהו בתוך הבית.

היא עושה זאת באמצעות התחזות לישראלים ממחנות שונים ברשתות החברתיות, שנוקטים עמדות קיצוניות לכאן ולכאן. היא עושה זאת באמצעות ניסיונות בלתי פוסקים לייצר תאים שיעיים גם בקרב ערביי ישראל הסונים בערים ערביות במדינה, הגם שעד כה, בהצלחה מעטה בלבד. היא עושה זאת באמצעות ניסיונות בלתי פוסקים להבריח אמל"ח לגורמי פשיעה בחברה הערבית בתוך ישראל, ולמנף את תשתית הפשיעה הענפה שהשתרשה לה בחברה הערבית בישראל במשך העשורים האחרונים, ולא טופלה כראוי עד כה.

אם כן, כדי להבין את אופי וטיב הפעילות העוינת את ישראל בכל אחת מהזירות המדוברות לעיל, יש להבין את התמונה בכללותה ולהפסיק לטמון את הראש בחול.

אין למערב בכלל ולישראל בפרט הנמצאת, לפחות לפי שעה בחזית המאבק, את הפריבילגיה להתעלם מגודל האירוע, ועליהם להבין דבר אחד פשוט: אם איראן הצליחה למוטט את סוריה, לבנון, עיראק וחלקים משמעותיים מתימן וסודן ☒ היא בהחלט בדרכה למוטט גם את ירדן, והיא תנסה בכל כוחה וייתכן שגם תצליח, למוטט את מדינת ישראל מבפנים. זו התוכנית. נותר לנו רק לא לשתף פעולה עם המזימה, ולהבין שאחדות היא יותר מסתם קלישאה נאיבית ☒ אלא עניין של ביטחון לאומי.

פורסם במעריב, בתאריך 13.4.2024.